Kulturutskottets betänkande

1978/79:8

med anledning av motion om invandrares och andra minoritetsgruppers kulturella verksamhet

Motionen

I motionen 1977/78:877, vars behandling på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1977/78:28 uppskjutits till riksmötet 1978/79, har Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt nu är i fråga, yrkat att riksdagen uttalar sig för de i motionen angivna riktlinjerna, innebärande

a. att man i den offentliga förvaltningen i Sverige bör inrätta ett sekretariat för handläggning, planering och koordinering av frågor rörande invandrarnas kulturverksamhet,

b. att kommunerna i större utsträckning än f. n. i sitt praktiska arbete borde beakta invandrarnas synpunkter och att enhetliga riktlinjer för hur detta bäst kan ske snarast bör utarbetas,

c. att man i de offentliga utredningar i Sverige som berör kulturfrågor alltid bör beakta invandrarnas behov,

d. att Riksteaterns finskspråkiga verksamhet bör utökas,

e. att även Rikskonserter i sin verksamhet bör ta hänsyn till de finskspråkigas behov,

g. att service, beståndet av böcker och andra media på invandrarspråken vid biblioteken bör utökas kraftigt,

h. att kommunerna bör ges möjlighet till förbättrade statsbidrag för att stimulera försök att föra ut biblioteksverksamheten bland invandrarna.

Punkten f. i motionen avser åtgärder för att utöka programtiden i radio och TV på invandrarspråk. Den har behandlats av kulturutskottet i betänkandet KrU 1977/78:24 med anledning av propositioner (prop. 1977/78:91 och 144) angående radions och televisionens framtida verksamhet, m. m. Yrkandet avslogs av riksdagen.

Enligt motionen 1977/78:877 har invandrarna i Sverige huvudsakligen betraktats som en arbetskraftsreserv. De kulturella aspekterna har kommit i bakgrunden och invandrarnas rättmätiga krav på att få behålla och vidareutveckla sin egen kultur har uppmärksammats alltför litet. Motionärerna anser att den statliga kulturpolitiken – i likhet med den kommersiella kulturindustrin – huvudsakligen inriktats på fritiden och därigenom bidrar till att skilja kulturen från arbetet och människornas dagliga liv. Detta drabbar, anser motionärerna, de språkliga och kulturella minoriteterna och invandrarna i Sverige särskilt hårt. I motionen efterlyses en progressiv

kulturpolitik för invandrarna, en politik som syftar till att främja kampen för ett eget kulturarv och bekämpa den språkliga och kulturella isoleringen.

Kulturpolitiska insatser för invandrare och språkliga minoriteter

Invandrarutredningen (In 1969:22) lade i sitt huvudbetänkande (SOU 1974:69) Invandrarna och minoriteterna fram förslag om insatser för invandrares och språkliga minoriteters kulturella verksamhet. Utredningen hade under inledningsskedet intensiva kontakter med bl. a. företrädare för invandrar- och minoritetsgrupper.

Mot bakgrund av invandrarutredningens förslag presenterades i propositionen 1975:20 åtgärder inom olika delar av kulturområdet av betydelse för invandrarnas och de språkliga minoriteternas situation. Riksdagen godkände de föreslagna åtgärderna som byggde på tanken att insatser inom ramen för existerande bidragsformer och kulturinstitutioner borde komma i första hand (KrU 1975:12, rskr 1975:201). Kulturutskottet betonade att det var av vikt att noga följa utvecklingen och se till att de allmänna samhälleliga stödåtgärderna inom olika områden av kulturlivet verkligen åstadkom en reell förbättring av minoriteternas kulturella situation.

Utskottet

De riktlinjer som specificeras under punkterna a. – e. i hemställan i motionen 1977/78:877 överensstämmer helt med önskemål som framfördes av Riksförbundet finska föreningar i Sverige vid ett kulturpolitiskt seminarium i januari 1972. Önskemålen finns redovisade i invandrarutredningens huvudbetänkande. Förslag av motsvarande innebörd som de avseende biblioteksverksamheten (g. och h.) återfinns också i det kulturpolitiska program riksförbundet antog i maj 1972. Utskottet vill med anledning härav redovisa vissa insatser som gjorts från samhällets sida under de senaste fem åren för att förbättra invandrarnas och de språkliga minoriteternas kulturella situation. I det följande behandlar utskottet punkterna i motionens hemställan i den ordning de upptagits i motionen.

Det centrala ansvaret för invandrarnas och de språkliga minoriteternas kulturfrågor åvilar statens kulturråd. Rådet har under år 1978 intensifierat sitt arbete med invandrarfrågor. Ökade personella resurser har avsatts bl. a. för kontakter med invandrargrupper. Under medverkan av företrädare för statens invandrarverk, utbildningsdepartementet samt bl. a. Riksutställningar och Sveriges Radio anordnade kulturrådet i februari 1978 överläggningar med deltagare från ett 20-tal invandrarorganisationer. Syftet med överläggningarna var att kartlägga de behov av stöd till invandrarnas kulturverksamhet som finns för närvarande och att informera invandrarorganisationernas representanter om de bidragsmöjligheter som finns. Invand-

rarna gavs möjligheter att presentera sin kulturverksamhet. Vidare debatterades kulturrådets roll och möjligheter till insatser för invandrarnas kultur. Enligt kulturrådet utgör överläggningarna grunden för en fortsatt diskussion mellan invandrarverket och kulturrådet om hur myndigheterna bäst kan samarbeta för att stödja invandrarorganisationerna i deras kulturarbete.

Kommunförbundets principiella inställning till *kommunala åtgärder för invandrare* framgår av det cirkulär (nr 51 år 1971) om kommunerna och invandrarna som har tillställts kommunstyrelserna. Det centrala avsnittet i cirkuläret upptar rekommendationer om kommunernas handläggning av invandrarfrågor. Förbundet utgår i detta sammanhang från den principiella ståndpunkt beträffande handläggningen av dessa frågor som återfinns i propositionen 1968:142, nämligen att ansvaret för erforderliga åtgärder skall åvila olika centrala fackmyndigheter som har att bistå svenska medborgare i liknande situationer.

Kommunförbundet förutsatte emellertid att speciella organ kunde behövas i vissa kommuner för att möta behovet av samordning och informationsutbyte mellan kommunen och andra som har ansvar för eller kommer i kontakt med invandrarfrågor. Samrådsorgan av detta slag har bildats i ett antal kommuner.

Utskottet har erfarit att det i flera kommuner pågår diskussioner om den politiska förankringen av invandrarfrågorna. Invandrarråd och referensgrupper för invandrarfrågor upplevs på många håll mer som informationsorgan än som de fora för medinflytande över invandrarfrågorna som de enligt intentionerna skulle vara. I åtta kommuner har särskild invandramämnd inrättats. Flera andra kommuner utreder organisationen av det politiska invandrararbetet. Statens invandrarverk driver f. n. ett utredningsprojekt med syfte att ge invandrarverket och kommunerna samt andra intressenter, t. ex. de politiska partierna och invandrarorganisationerna, underlag för fortsatt arbete om invandrarfrågornas politiska förankring i kommunerna.

Bl. a. genom tillkomsten av invandrarberedningen och invandrarrådet har bevakningen av invandrar- och minoritetsfrågor i regeringens kansli under de senaste åren blivit mer aktiv och systematisk. Utskottet anser inte att det behövs någon hänvändelse från riksdagens sida angående *beaktande av invandrarnas behov i offentliga utredningar* som berör kulturfrågor.

I föregående års anslagsframställning framförde kulturrådet förslag om inrättande av en *finskspråkig teaterensemble* under Riksteaterns huvudmannaskap. I prop. 1977/78:100 bil. 12 anförde föredragande statsrådet att han ännu inte var beredd att lägga fram förslag om en sådan ensemble. Medel beräknades i stället för en utökning av den finska gästspelsverksamheten (+ 250 000 kr.) Det innebar att Riksteatern under innevarande budgetår kan beräknas disponera 400 000 kr. för detta ändamål. Vidare har stödet till den finska amatörteaterverksamheten, som utgår från anslaget Bidrag till fria

teater-, dans- och musikgrupper, ökat kraftigt innevarande budgetår. För budgetåret 1979/80 har kulturrådet inte på nytt aktualiserat frågan om medel för en finskspråkig ensemble. Rådet beräknar dock medel för ensemblen i långtidsbudgeten. I detta läge anser utskottet inte att riksdagen bör göra något särskilt uttalande rörande finskspråkig teaterverksamhet.

Människors möjligheter att med behållning lyssna till och uppleva musik är relativt oberoende av nations- och språktillhörighet. Enligt uppgift söker dock *Rikskonserter* i sin verksamhet ta hänsyn till de finskspråkigas önskemål. De insatser som gjorts har koncentrerats till Norrbottens län. Speciella produktioner har också presenterats på andra platser, t. ex. i Surahammar.

Särskilda bidrag för inköp av *litteratur på invandrarspråk* har utgått till primärkommunala bibliotek sedan budgetåret 1973/74, till länsbibliotek och lånecentraler sedan budgetåret 1975/76. Bidragen avser uppbyggnad av bestånd enligt en plan som utarbetades 1972/73 och som framlades av såväl litteratur- som invandrarutredningen. Syftet var att ge invandrarna tillgång till böcker och andra medier – framför allt tidskrifter och tidningar – i samma utsträckning som de svenskfödda medborgarna. Bidragen uppgår innevarande budgetår till 4 milj. kr.

Under den tid bidraget för inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk har existerat, har kunnat konstateras att bidragsgivningen mycket effektivt stött uppbyggnaden av mediebestånd på de olika nivåer planen utgår från – lokal, regional och central. Kulturrådet har haft flera utfrågningar med invandrarorganisationer samt konferenser om biblioteksverksamhet bland invandrare, där särskilt hemspråkslärarna varit representerade. Bibliotekstjänst AB har skapat en särskild referensgrupp för invandrarfrågor. På så sätt har uppbyggnaden kunnat utformas efter de behov som framförts från invandrarnas sida. Detta har t. ex. gällt fördelningen mellan språkområden, barn- och vuxenlitteratur, fack- och skönlitteratur samt olika ämnen och genrer.

Flera län har gjort upp planer för invandrarnas litteraturförsörjning, vilket inneburit möjlighet till samordning mellan kommunbibliotek och länsbibliotek.

Lånecentralerna har börjat bygga upp bestånd framför allt av mera speciell litteratur och litteratur på i Sverige ovanliga språk. Bestånden utnyttjas för enstaka lån, depositioner och vandringsbibliotek. Genom de beställningar som kommer in har lånecentralerna möjlighet att konstatera särskilda behov, som tidigare ej gjort sig hörda. Ett exempel som noterats vid lånecentralen i Stockholm är den lågutbildade vårdpersonalens behov av litteratur för vidareutbildning.

För en bedömning av anslagsbehoven efter budgetåret 1979/80 avser kulturrådet att genomföra en enkät omfattande landets samtliga kommuner.

Tillgången till litteratur på minoritetsspråk är också i hög grad en fråga om

möjlighet till utgivning. Inom ramen för det statliga litteraturstödet utgår sedan budgetåret 1977/78 stöd till utgivning av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk.

Utskottet finner det angeläget att insatserna för invandrares och andra minoritetsgruppers kulturella verksamhet successivt förstärks. Det bör ske såväl centralt som regionalt och lokalt. Enligt utskottets uppfattning utgör de riktlinjer som nu tillämpas lämplig utgångspunkt för fortsatta statliga insatser till stöd för dessa kulturaktiviteter. Utskottet finner det inte erforderligt med en sådan komplettering av riktlinjerna som förordas i motionen 1977/78:877, varför motionen avstyrks.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionen 1977/78:877.

Stockholm den 12 oktober 1978

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Tore Nilsson (m), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Åke Green (s), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Hans Alsén (s), Kerstin Göthberg (c), Catarina Rönnung (s), Gunnar Richardson (fp), Helge Klöver (s), Lars Ahlmark (m) och Börje Stensson (fp).